

Tijdens hoogtijdagen en bijzondere gebeurtenissen liet men ook kinderen (jongens?) van de hoogste klassen van de latijnse school optreden. Te Rotterdam was (1555) rector Bonifaeus van Noerden gehouden'. . met alder diligentie ende naerstigheid de kinderen, soo den armen als rijcken' niet alleen grammatica, latijn, lezen en schrijven te leren, maar ook '. . .heure gregoriaen ende anders'. Dat 'anders' kan zowel op andere uren (heures) dan de getijden wijzen, als op het instrueren van een discant (hogere stem tegen de cantus firmus). Tegenover het eveneens genoemde eenstemmig 'gregoriaen', destijds gewoonlijk met 'simpelsanck' aangeduid, stond het meerstemmig zingen in 'musycke'. De inschakeling van zowel rijke als arme kinderen is opmerkelijk, maar tamelijk algemeen; in Gouda bij voorbeeld was de relatie tussen de getijdenmeesters en de heilige geestmeesters (stadsarmencollege) statutair geregeld. Het laten optreden van schoolkinderen in deze aan muziek toch al zo rijke kerkdiensten, vormde soms een extra attractie en diende ook als reserve. In de Grote Kerk van Rotterdam werd het Mariafeest in de 'Homisse mit tgroete orgel ende scoelkinder' gevierd (gebruik van het hoofdorgel wijst vaak op iets feestelijks). Terwijl in Den Haag (St. Jacobskerk) de scholieren 'als tnoot is (de) votijf missen ende loven (..) (moesten) bewaeren met sanghe' (1572). In Rotterdam liet men de schoolkinderen trouwens gewoonlijk plaatsnemen op een sierlijke tribune onder het orgel in het zuidertransept. De combinatie scholierenzang en orgel was blijkbaar zeer in trek. Doordat ze ook (kerst)leusen en dergelijke zongen, wordt hun bijdrage wel gezien als een voorloper van de latere, ook de protestantse, gemeentezang.

De liturgieviering, in allerlei gedaanten vooral op het hoogkoor gehouden, groeide onderwijl uit tot een luisterrijk theater! De zangers konden, zolang ze tenminste niet en groupe rond een grote lesenaar met muziek verzameld waren, plaatsnemen in vaak kunstig gesneden koorbanken. Ook deze bevonden zich in het hoogkoor. In deze liturgieviering had ieder zijn eigen taak. Niet alleen de celebranten en zangers, maar ook de organist, de schoolmeester of rector met zijn leerlingen en eventueel nog enkele speellieden op strijk- en blaasinstrumenten. Zij allen hadden zich aan hun per contract aangegane verplichtingen te houden.

Organisten traden alternerend of samen met het koor op en vertolkten voor hun instrument bewerkte vocale composities. Voorts improviseerden ze op toepasselijke geestelijke en wereldlijke can-